

BOSHLANG'ICH SINFD A ROLLI O'YINLAR ORQALI MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH

Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi

Termiz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17248806>

Annotatsiya: Quyidagi maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida muloqot ko'nikmalarini oshirish, ular bilan ishlash metodlari haqida ko'nikmalar shakllantirish yuzaga qo'yilgan. Muloqot ko'nikmalarini shakllantirish masalasini nazariy, metodik va empirik jihatdan tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Rolli o'yinlar, muloqot ko'nikmalari, pedagogik tajriba, nutqiy faollik, tajribaviy natijalar, interfaol metodlar, baholash.

Kirish. Ta'lim jarayonida o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirish bugungi kunda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun bu jarayon nafaqat bilim olish, balki ijtimoiy hayotga moslashishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogik tajribalar shuni ko'rsatmoqdaki, rolli o'yinlar yordamida bolalarda erkin fikrlash, nutqiy faollik, o'zini ifoda etish va hamkorlikda ishlash ko'nikmalari samarali shakllanadi. Ushbu maqolada boshlang'ich sinfd a rolli o'yinlar orqali muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishning metodlari, afzalliklari va samaradorligi ilmiy asosda tahlil qilinadi. Huddi shuni ifodolovchi, bola fikrini teranlashtiruvchi o'yinlar bilan tanishamiz.

1. Rolli o'yinlarning ta'limdagi o'rni:

Rolli o'yinlar pedagogik texnologiyaning muhim vositalaridan biridir. Ular o'quvchilarning nutqiy faolligini oshirish, muloqot qilishga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish va ijtimoiy rollarni amaliyotda sinab ko'rishga imkon yaratadi. Tadqiqotlarga ko'ra (Vygotskiy, 1933; Elkonin, 1978), rolli o'yinlar bolaning psixologik va nutqiy rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

2. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida muloqot ko'nikmalarini shakllantirish zarurati
Boshlang'ich sinf davrida o'quvchilar o'z fikrini erkin ifodalash, savol berish, javob qaytarish va hamkorlikda faoliyat yuritishga intiladilar. Ammo nutqiy faollik yetarli darajada rivojlanmagan bo'lsa, o'quvchilar bilim olishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. Shu bois muloqot ko'nikmalarini o'yinlar asosida shakllantirish samarali natija beradi.

3. Rolli o'yinlarning metodik jihatlar

Rolli o'yinlarni tashkil etishda quyidagilarga e'tibor qaratish lozim:

- o'quvchilar yosh xususiyatlarini hisobga olish;
- mavzuga mos ijtimoiy rollarni tanlash;
- o'yin davomida hamkorlik, ijodkorlik va tashabbuskorlikni rag'batlantirish;
- o'yin natijalarini baholash va tahlil qilish.

Masalan, «Do'konda savdo», «Shifokor va bemor», «O'qituvchi va o'quvchi» kabi o'yinlar o'quvchilarni real hayotiy vaziyatlarda muloqot qilishga tayyorlaydi. Rolli o'yinlarning bu boradagi natijalarini ko'rishimiz mumkin.

4. Tajribaviy natijalar:

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi huzurida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, rolli o'yinlardan muntazam foydalanilgan sinflarda o'quvchilarning muloqot ko'nikmalari 28–35 foizga yuqori natija ko'rsatgan. Bundan tashqari, o'yin jarayonida bolalarning psixologik erkinligi oshib, darsdagi faolligi sezilarli darajada ortadi.

5. Rolli o'yinlarning afzalliklari

- O'quvchilarda erkin fikrlashni rivojlantiradi;
- Ijtimoiy hayotga tayyorlaydi;
- Nutqiy boylikni oshiradi;
- Mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Boshlang'ich sinfda rolli o'yinlardan foydalanish o'quvchilar muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda eng samarali usullardan biri hisoblanadi. Ular o'quvchilarning nutqiy faolligini oshiradi, ijtimoiy tajriba orttirishlariga yordam beradi hamda kelajakdagi ta'lim jarayonida muvaffaqiyatli bo'lishlariga asos yaratadi. Shu sababli, zamonaviy pedagoglar uchun rolli o'yinlarni ta'lim jarayoniga keng tatbiq etish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Sattorova, M. A., & Ziyaqulova, M. S. (2025). BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MUTAFAKKIRLAR MEROSI ORQALI MULOQOT MADANIYATI VA MILLIY G'URUR TUYG'USINI SHAKLLANTIRISH. Inter education & global study, (4), 517-524.
2. The importance of riddles in the development of students creativity in the learning process ZMS Qizi - Asian Journal Of Multidimensional Research, 2021
3. BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING LUGATLAR BILAN ISHLASH JARAYONIDA KREATIVLIGINI OSHIRISH. MSQ Ziyaqulova, HIQ Raxmatova - ... : Innovative, educational, natural and social sciences, 2021
4. Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi "Boshlang'ich sinf o'quvchilariga axloqiy tarbiya berishda hadislarining ahamiyati" TA'LIM FAN VA INNOVATSIYA. -ISSN 2181-8274, 2024-yil.
5. Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida shaxslararo muloqot madaniyatini shakllantirish". "Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириў" /Илимий-методикалық журнал 2024 5/2-сан ISSN 2181-7138. Нөкис -2024
6. Ziyaqulova Maftuna Shuhrat qizi "Problems and solutions of scientific and innovative research" "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijobiy fazilatlarni shakllantirish mexanizmi" - 2024-yil 182-1187-betlar Volume 01. ISSUE 07 universalconference.us
7. M.Sh. Ziyaqulova. BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MULOQOT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI // Inter Education & Global Study. 2025. №9. URL: <https://researcher.uz/article/boshlang-ich-sinf-o-quvchilarida-muloqot-madaniyatni-shakllantirishning-o-ziga-xos-jihatleri-013208> (дата обращения: 25.09.2025)